

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

УДК 811.111'1

Базиляк Н.О.,

Дрогобицький державний педагогічний університет імені І. Франка, м. Дрогобич

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ТА МОВНИХ ПРАКТИК

Проводиться аналіз вивчення іноземних мов на усіх етапах розвитку суспільства, виділено основні зміни в методиці навчання іноземних мов, які висувалися державою і зумовлювалися потребами суспільства та результатами навчання.

Ключові слова: *ретроспективний аналіз, мовна практика.*

Проводится анализ изучения иностранных языков на всех этапах развития общества, выделены основные изменения в методике изучения иностранных языков, которые выдвигались государством и обуславливались нуждами общества и результатами обучения.

Ключевые слова: *ретроспективный анализ, языковая практика.*

The analysis of learning foreign languages at every level of the development of the society is done. The main changes of learning foreign languages methodology which were provided by the state and were caused by the needs of the society and results of studying are pointed.

Key words: *retrospective analysis, speech practice.*

Вивчення іноземних мов у нашій країні свого часу визначалося соціально-економічним і політичним розвитком держави; зміни в методиці навчання іноземних мов відбувалися через загострення суперечностей між цільовими настановами, які висувалися державою і зумовлювалися потребами суспільства та результатами навчання. Попри зростання потреби в оволодінні іноземними мовами, організація освіти на цьому етапі розвитку суспільства не змогла її задовольнити. Такий стан справ маємо і нині.

Заглиблюючись в історію розвитку вивчення іноземних мов зазначимо, що вже в епоху існування Ассирії, Стародавнього Єгипту і Греції, а особливо в епоху Стародавнього Риму, знання іноземних мов було вкрай необхідне через активні культурні та торговельні зв'язки між країнами.

Знання іноземних мов відіграло також істотну роль упродовж усього середньовіччя. Спочатку грецька мова (у римську епоху), а пізніше

латина (середньовіччя і майже до другої половини XVIII ст.) були тими основними іноземними мовами, яким навчали приватно і в школах.

На зміну латині прийшли французька мова (друга половина XVIII – XIX ст.), англійська та німецька (XX ст.), а останнім часом і російська, які зайняли чільні позиції в дипломатичному, науковому і торговельному світі.

Розвиток мовної освіти в Україні почався з відкриття у Київській Русі в X-XII століттях перших шкіл переважно для підготовки духовенства. Поява братських шкіл у XVI столітті була дуже важливою подією у розвитку освіти, оскільки ті школи заклали основи для створення вищих навчальних закладів, та для утворення національної самосвідомості. В братських православних навчальних закладах, на противагу широко запровадженим католицьким єзуїтським та протестантським школам викладання велося рідною мовою. Значна увага приділялася також вивченню грецької, а пізніше – латинської та польської мов.

В першому вищому навчальному закладі України – Київській академії (1701 р.) – студенти отримували філологічну освіту, знання мов: слов'янської, української літературної, грецької, латинської, польської. З часом в Київській академії було введено курс російської, французької, німецької та стародавньої єврейської мов.

Методика навчання іноземних мов пройшла великий і складний шлях свого розвитку, нагромадила багатий матеріал, що увійшов до скарбниці світової науки. Слід відзначити, що саме вітчизняні вчені першими висловили думку про те, що при навчанні іноземних мов треба враховувати знання учнів з рідної мови; що навички володіння мовним матеріалом є міцнішими і легше піддаються перенесенню, якщо формуються на рівні свідомості. Саме вітчизняні науковці вперше сформулювали особливості рецептивного і продуктивного засвоєння іноземної мови.

У XIX столітті в Україні були засновані три університети: Харківський університет (1805), Київський університет (1834) та Новоросійський університет в Одесі (1865). У кожному з них було створено історико-філологічний факультет, де нарівні з класичними – латинською та грецькою мовами – слухачі вивчали також і новітні мови – французьку, німецьку, італійську, польську та англійську. Слід відзначити, що західноєвропейські мови у XIX столітті в Україні викладали тільки в університетах, в той час як у школах та гімназіях продовжували вивчати лише класичні мови – грецьку та латину.

Цікавим, на нашу думку, є той факт, що після реформи освіти в Росії іноземна мова стала предметом вивчення у школі з 1864 р. Саме тоді відбувалося зародження методики навчання, яка прийшла на зміну “методу гувернантки”.

Після 1917 р., сучасні європейські мови були широко введені в навчальні програми не тільки вищих навчальних закладів, а й шкіл. У 20-30-х роках особлива увага приділялась вивченню німецької мови. Після

другої світової війни центром науково-технічного прогресу стали США і тому англійська мова набуває широкого поширення як мова науки та міжнародного спілкування. Радянський період вивчення іноземних мов в Україні загалом характеризується низькою ефективністю навчання.

Утім, незважаючи на тривалу історію розвитку вивчення іноземних мов і певні успіхи вітчизняної педагогіки, дискусії з низки основних її проблем тривають і досі.

Вважаємо за доцільне навести тут найістотніші з цих проблем: послідовність у навчанні видів мовленнєвої діяльності; усвідомленість у вивченні мовних явищ; місце рідної мови у процесі навчання; ставлення до читання і письма як до видів мовленнєвої діяльності; диференціація й індивідуалізація процесу навчання; контроль і оцінювання результатів іншомовної мовленнєвої діяльності, а також проблемам мовних практик [8].

Особливий інтерес викликає період розвитку навчання іноземних мов у вітчизняній педагогіці, починаючи з післявоєнних 50-х років ХХ століття. У 30-ті роки було створено ґрунтовні передумови для значного підвищення якості вивчення іноземних мов у школі, в 40-х роках цьому перешкодила Велика Вітчизняна війна, а вже у 50-ті роки питанню вивчення іноземної мови знову почали приділяти значну увагу.

Аналіз показує, що вивчення мови розглядалося передусім як уміння читати і перекладати іноземний текст. Усному мовленню і письму відводилася допоміжна роль. Заняття усним мовленням зводилися до оволодіння уміннями ставити запитання і відповідати на них. Така цільова настанова існувала до 1954 р. Тобто про мовну практику в широкому значенні цього слова, а саме як про спілкування з носіями даної мови, міжнародне співробітництво, виїзд за кордон не могло бути й мови.

Втім можна стверджувати, що період з 1946 по 1959 р. був періодом досить інтенсивних наукових пошуків, у результаті яких почала формуватися самобутня вітчизняна методика навчання іноземних мов, остаточного визначення предмета методики, загального розуміння методики як педагогічної науки і, нарешті, були запропоновані певні методи дослідження.

Наприкінці 50-х років ХХ ст. навчання іноземних мов почали розглядати як опанування видів мовленнєвої діяльності. До того ж змінився зміст навчання цього предмета: до його складу ввійшли вміння і навички, що відповідає завданням навчання мовленнєвої діяльності. Таким чином, саме закритість системи освіти, як такої сприяла опануванню іноземною мовою не враховуючи практичного аспекту, мобільності, міжнародного спілкування, тобто існуванню в полікультурному суспільстві.

Методична концепція 60-х років знайшла узагальнений виклад у посібнику “Загальна методика навчання...” (1967). В основу оволодіння мовою було покладено набуття практично необхідних знань і формування на цьому підґрунті мовленнєвих навичок і вмінь.

Відтак з'явилася “нова” методика Г.Е. Веделя, А.П. Старкова, А.С. Шкляєвої [4].

70-80-ті роки ХХ ст. позначалися високим рівнем досліджень з питань навчання іноземних мов. Так, за ці два десятиліття було підготовлено і захищено 19 докторських дисертацій, тоді як з 1937 по 1969 р. написано лише 7 докторських дисертацій.

У цей період розпочалося теоретичне дослідження таких розділів методики, як засоби навчання, контроль успішності оволодіння учнями іноземною мовою. Дослідники приділяли дедалі більше уваги питанням розвитку усного мовлення і загальним проблемам: цілям, змісту, методам навчання і методам дослідження.

Таким чином, підводячи підсумок всьому вищесказаному, зазначимо, що іноземні мови слугували і слугують в першу чергу для вирішення різноманітних загальнолюдських і загальносвітових проблем. Значення мовних стратегій на сьогоднішній день є, безумовно, важливе, що в освіті проявляється у вигляді мовних практик. Тому потрібно виводити предмет за межі шкільного і вузівського навчання у сферу практичного застосування, а саме співпраці з вузами-партнерами зарубіжних країн світу, щоб мовна практика була дійсністю, тобто реальним навчальним процесом, де мовні стратегії отримують найбільш ефективне випробування.

Література:

1. Бім І. Л. Теорія і практика навчання англійській мові в середній школі. Проблеми і перспективи. – К.: Освіта, 1998.
2. Бім І. Л. Навчання іноземній мові. Пошук нових шляхів // Київ: Шкільний світ. – 1999. – № 1.
3. Буланкина Н. Е. Полиязыковая концептосфера современного образования // Воспитание личности в образовательном пространстве Новосибирской области: Тезисы выступлений. (III съезд работников образования Новосибирской области). (21-22 августа 2003 года, г. Новосибирск). – Новосибирск, 2003. – С. 45-57.
4. Ведель Г. Е. Психология и основы методики преподавания иностранных языков. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1974. – 272 с.
5. Ведель Г. Е. Из истории методов преподавания иностранных языков. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1979. – 56 с.
6. Ведель Г. Е. Соотнесенность действий внешнего и внутреннего плана при овладении иноязычной речью. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1996. – 96 с.
7. Ведель Г. Е. Артикуляция и произношение в немецком языке. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1978. – 130 с.
8. Годованец Т. Ю., Ільїна О. В. Ефективне навчання іноземним мовам в європейських країнах – шлях до спільного мовного простору // Педагогічні науки, 2004. – № 1.